

Handreiking

Samen aan de slag met kennisbundels

Opdrachtgever: Calibris

Plaats: Bunnik

Datum: 17 december 2013

Auteur: Annelies Bannink

© Calibris, 2013

kenniscentrum voor leren in de praktijk in zorg, welzijn en sport

Postbus 131

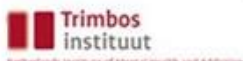
3980 CC Bunnik

T 030 750 7000

F 030 750 7001

I www.calibris.nl

E info@calibris.nl

Inhoud

1	Introductie.....	4
1.1	Aanleiding en doelstelling.....	4
1.2	Meerwaarde kennisbundels	4
1.3	Vindplaats kennisbundels	5
1.4	Gebruik handreiking.....	5
2	Het opzetten van een samenwerkingsverband	6
2.1	Meerwaarde samenwerking	6
2.1	Stappenplan voor opzetten samenwerkingsverband	6
3	Aan de slag met de kennisbundels.....	8
3.1	Inleiding.....	8
3.2	Stappenplan voor mbo-onderwijs	8
3.3	Stappenplan voor bij- en nascholing en deskundigheidsbevordering	9

1 Introductie

1.1 Aanleiding en doelstelling

Veel zorginstellingen deden de afgelopen jaren mee met landelijke projecten van Zorg voor Beter. Er werden veel verbeterprojecten uitgevoerd, zowel in de gehandicaptenzorg, geestelijke gezondheidszorg (ggz) als in de ouderenzorg. Daarbij kwam veel nieuwe kennis naar boven.

In het project 'MBO aan de slag met zorgkwaliteit (financiering ZonMW) hebben Calibris, Trimbos-instituut, V&VN en Vilans deze kennis gebundeld in elf kennisbundels. Het doel hiervan is dat werkveld en onderwijs er samen mee aan de slag gaan.

In regionale samenwerkingsverbanden zijn de kennisbundels getest en doorontwikkeld. Onderwijs en werkveld hebben met behulp van de kennisbundels gekeken naar de kwaliteit van het onderwijs op school en in de stage of beroepspraktijkvorming. Zij hebben vastgesteld dat kennisbundels een goed hulpmiddel zijn en geschikt om een verbeterslag te maken.

Mede dankzij de inzet van de samenwerkingsverbanden zijn de volgende kennisbundels nu klaar voor gebruik:

- Intercultureel vakmanschap
- Medicatieveiligheid
- Dementie
- Herstelondersteunende zorg
- Outreachende zorg/bemoeizorg
- Vraaggericht werken
- Vrijheidsbeperking
- Ondersteuningsplannen(Gehandicaptenzorg)
- Zorgleefplannen (VVT)
- Begeleidingsplannen (GGZ)
- Sociale inclusie

1.2 Meerwaarde kennisbundels

Kennisdeling onderwijs en werkveld

Goed onderwijs is de basis voor verantwoorde en actuele zorg. Kennisuitwisseling tussen onderwijs en werkveld is daarbij cruciaal. Door over actuele thema's in gesprek te gaan en na te gaan hoe deze aan bod komen in het onderwijs en in de zorgpraktijk tegelijk, kan de opleiding verbeteren én kunnen stappen gezet worden naar een open en constructieve samenwerking.

In elkaars keuken kijken en open staan voor feedback en kwaliteitsverbetering spelen daarin een doorslaggevende rol. Hierdoor ontstaat een samenwerking die meerwaarde creëert voor alle betrokken partijen, namelijk bewustwording, wederzijds begrip en kwaliteitsverbetering.

Beheersing actuele vakkennis en vaardigheden is cruciaal

De beheersing van actuele vakkennis en vaardigheden is cruciaal voor het functioneren van beginnende, maar ook vakvolwassen, zorgprofessionals. Zeker in de huidige tijd waarin zich veel veranderingen voordoen in de uitvoering en organisatie van de zorg, onder andere als gevolg van technologische ontwikkelingen, maar ook door vergevorderde onderzoeken m.b.t. ziektes of aandoeningen.

Uit het onderzoek 'BPV in leerbedrijven' (VNO-NCW/MKB, Dijk12, 2011) blijkt dat werkgevers- en werknemerspartijen meer aandacht voor vakkennis in de opleidingspraktijk noodzakelijk vinden. Onder andere naar aanleiding hiervan is het 'Convenant naar volwaardig partnerschap in beroepsonderwijs in de

Zorg' gesloten door de MBO-raad, BOZ (ActiZ, GGZ-Nederland, NFU, NVZ en VGN) en Calibris. Deze partijen hebben afgesproken de benodigde vakkennis en vaardigheden voor de beroepspraktijkvorming in beeld te brengen om het onderwijs in staat te stellen goed aan te sluiten bij de ontwikkelingen in de zorgpraktijk. De kennisbundels zorgen ervoor dat deze actuele kennis zijn weg vindt naar zowel het onderwijs als het werkveld.

Betrouwbare en actuele kennis

De nieuwe kennisbundels bevatten betrouwbare en actuele informatie voor verschillende zorg- en begeleidingsonderwerpen. Ze sluiten aan bij verschillende kwaliteitskaders, zoals de Normen Verantwoorde Zorg en ook bij de kwalificatiedossiers zorg en welzijn in het MBO.

De kennisbundels zijn bedoeld voor de opleidingen en voor bij- en nascholingstrajecten in de VVT, GHZ en GGZ, Help0ende Zorg en Welzijn, Verzorgende-IG, MBO-Verpleegkundige, Maatschappelijke Zorg niveau 3 en 4.

Direct toepasbaar

De docent en praktijkopleider kan informatie en lesmateriaal halen uit de kennisbundels die direct ingezet kunnen worden in de les. Doordat de informatie online staat is deze altijd beschikbaar. De beschikbare kennis en leermiddelen zijn betrouwbaar, actueel en direct toepasbaar. Je weet dat het goed zit en je hoeft niet verder te zoeken.

1.3 Vindplaats kennisbundels

De kennisbundels staan op de volgende kennispleinen:

www.zorgvoorbeter.nl

www.ggzkennisplein.nl

www.kennispleingehandicaptensector.nl

...en via onderstaande websites:

www.calibris.nl

www.vilans.nl

www.trimbos.nl

www.venvn.nl

1.4 Gebruik handreiking

Deze handreiking is bedoeld voor opleidingscoördinatoren, docenten en praktijkopleiders van opleidingen en bij- en nascholingstrajecten in de zorg. De handreiking geeft tips en advies voor het gebruik van de kennisbundels en voor de samenwerking tussen roc's en zorginstellingen. In hoofdstuk 2 staat een stappenplan voor het opzetten van een samenwerkingsverband. In hoofdstuk 3 staat een stappenplan voor het gebruik van de kennisbundel in het onderwijs en een stappenplan voor bij- en nascholing en deskundigheidsbevordering.

2 Het opzetten van een samenwerkingsverband

2.1 Meerwaarde samenwerking

Met behulp van de kennisbundels gaan onderwijs en werkveld samen aan de slag met thematische kwaliteitsverbetering. Samen kiezen ze één of meerdere actuele en urgente zorgthema's. Een kennisbundel voor zo'n thema wordt direct ingezet in zowel de onderwijs- als beroepspraktijk.

Vragen die aan de orde komen zijn: wat komt er aan bod in het onderwijs op school rond dit thema? Hoe wordt er gehandeld op de werkvloer? Wat zijn sterke punten? Wat zijn verbeterpunten? De inzichten die zo ontstaan worden gebruikt voor de verbetering van onderwijs- en beroepspraktijk.

Door met elkaar in gesprek te gaan en na te gaan hoe het onderwerp aan bod komt in het onderwijs en in de zorgpraktijk, kan ook de samenwerking verdiept worden. Transparantie en feedback spelen hierbij een belangrijke rol. Het zorgt ervoor dat er een samenwerking ontstaat die meerwaarde creëert voor alle betrokken partijen, namelijk wederzijds begrip, grotere uniformiteit, verdieping van kennis en kwaliteitsverbetering van het onderwijs. Samen sta je sterk!

2.1 Stappenplan voor opzetten samenwerkingsverband

Regelmatig wordt ons de volgende vraag gesteld: Hoe creëer je een duurzaam samenwerkingsverband? Om hierbij te helpen, hebben we het onderstaande stappenplan ontwikkeld.

Stappenplan

Stap 1: Hanteer duidelijke uitgangspunten

Bepaal vooraf: waarom wil je een samenwerkingsverband aangaan, op welke kennisthema's, en wat wil je ermee bereiken?

Stap 2: Breng mogelijke samenwerkingspartners in kaart

Ga na welke samenwerkingsverbanden er al zijn in jouw regio, wie eraan deelnemen en wat hun agendapunten zijn. Als die overeenkomen met die van jou, sluit dan aan. Als er nog geen (geschikt) samenwerkingsverband is, ga dan na welke partijen betrokken zijn bij opleidingen en instellingen en welke rol en invloed zij hebben.

Stap 3: Benader mogelijke samenwerkingspartners

Bespreek met mogelijke samenwerkingspartners of zij het belang van de samenwerking op het gebied van kennisbundeling en –uitwisseling inzien. Vraag of ze bereid zijn om tijd en energie in de samenwerking te investeren en waaraan zij behoefte hebben. Welke onderwerpen willen zij bespreken? Wanneer heeft de samenwerking voor hen meerwaarde?

Stap 4: Begin met een klein samenwerkingsverband

Begin klein, bijvoorbeeld twee onderwijsinstellingen en twee zorginstellingen. Onderwijs en werkveld moeten zich betrokken voelen bij de gekozen kennisthema's en tijd willen investeren in de samenwerking en de daaruit voortkomende werkzaamheden.

Stap 5: Opnemen in beleid

Zorg dat je je plannen voor het opzetten van een regionaal samenwerkingsverband hebt kortgesloten met je leidinggevende. Zo bed je de werkzaamheden in in het beleid van de school of de praktijkinstelling.

Stap 6: Creëer een open sfeer

Het is belangrijk dat iedereen open durft te communiceren over de aanpak van kenniswerving binnen zijn opleiding of organisatie. Sta open voor feedback van de deelnemende partijen ten aanzien van de opzet en de agendapunten van het samenwerkingsverband. Pas deze zo nodig aan.

Stap 7: Leg uitgangspunten en doelen vast

Leg doelen, uitgangspunten en activiteiten vast in een eenvoudig projectplan. Zo weet iedereen waar hij aan toe is en kan de communicatie naar de achterban eenduidig plaatsvinden. Verder is het raadzaam om van elke bijeenkomst een kort verslag te maken met daarin de genomen besluiten en een actielijst. Noteer ook de rollen (projectleider, voorzitter, secretaris, enz.), verantwoordelijkheden, intenties en inzet van financiële middelen. Maak verder afspraken over de werkwijze, keuze van kennisthema's en over financiën.

Stap 8: Maak een planning

Maak een planning van bijeenkomsten en van de kennisthema's die dan aan de orde zullen komen. Stel ook de einddatum vast van de werkzaamheden en de oplevering van notities.

Stap 9: Aan de slag!

Besprek nu samen met het samenwerkingsverband de verschillende thema's, bijvoorbeeld aan de hand van de kennisbundels. Centrale vragen hierbij zijn:

- Wat zijn op dit moment belangrijke aandachtspunten in de beroepspraktijk?
- Welke van die onderwerpen worden al goed behandeld?
- Waaraan moet meer aandacht worden besteed?
- Wat hebben we nog nodig aan hulpmiddelen en leermaterialen?
- Hoe gaan we dit aanpakken?

Stap 10: Evaluatie

Neem halverwege de samenwerking de tijd om de resultaten tot dan toe te evalueren. Stel aan het eind van de afgesproken werkzaamheden vast wat de samenwerking heeft opgeleverd. Is er reden om de samenwerking uit te breiden naar andere onderwerpen? Of is het beter om je juist te beperken tot een strak omschreven thema?

Behoeftte aan ondersteuning?

Heb je behoefte aan ondersteuning bij het opzetten van een samenwerkingsverband? Neem dan contact op met Atie Beverdam van Calibris: a.beverdam@calibris.nl.

3 Aan de slag met de kennisbundels

3.1 Inleiding

In de kennisbundels vind je actuele informatie over zorgonderwerpen, zoals Intercultureel vakmanschap, Medicatieveiligheid, Dementie en Vraaggericht werken. Met deze informatie kun je jouw lesprogramma, lessen en opdrachten over deze onderwerpen aanscherpen en van actuele en betrouwbare informatie voorzien.

In het hoofdstuk 'Aan de slag met' die je vindt in de kennisbundels staan instrumenten en casuïstieken beschreven die jouw lesmateriaal kunnen verrijken. De casussen zijn gebaseerd op ervaringen van medewerkers in zorgorganisaties. In het hoofdstuk 'Vindplaats' van de kennisbundels bieden we een overzicht van actuele kennis, richtlijnen en relevante websites. Aan een aantal kennisbundels is een lessenreeks gekoppeld. Dit kant en klare lesmateriaal kan direct ingezet worden in het curriculum.

De kennis die uitgewerkt is in de kennisbundels is gelinkt aan de kennis en vaardigheden van de kwalificatiedossiers. In het Vergelijkingsdocument dat ook op site wordt genoemd, staat in welke kwalificatiedossiers het onderwerp van een kennisbundel voorkomt en hoe de informatie is te koppelen aan de kerntaken en werkprocessen van een kwalificatiedossier.

3.2 Stappenplan voor mbo-onderwijs

De kennisbundels worden op diverse manieren ingezet in het mbo-onderwijs. Docenten gebruiken kennisbundels om hun lessen aan te vullen met actuele kennis en aantrekkelijke opdrachten. Ook benutten ze kennisbundels om op de hoogte te blijven van de laatste ontwikkelingen in de zorgpraktijk. Tenslotte spelen kennisbundels een belangrijke rol bij de ontwikkeling en actualisatie van het curriculum. Onze ervaring is dat docenten én praktijkopleiders graag aan de slag gaan met de kennisbundels, omdat ze gebruiksvriendelijk en direct toepasbaar zijn.

In het stappenplan staat beschreven hoe je aan de slag kunt gaan met de kennisbundels. De ervaring leert dat het zinvol is om dit vanuit een samenwerkingsverband te doen, zie hoofdstuk 2.

Stappenplan inzet kennisbundels in Mbo-onderwijs

Stap 1: Bepaal welk thema extra aandacht nodig heeft

Doe dit bij voorkeur samen met het werkveld.

Stap 2: Ga na hoe het thema op dit moment wordt behandeld

Bekijk of en hoe het thema is opgenomen in het curriculum.

Stap 3: Lees de kennisbundel

Houd hierbij de volgende vraag in gedachte: Komen alle belangrijke onderdelen uit de kennisbundel voldoende aan de orde in het curriculum?

Stap 4: Bepaal wat je wilt toevoegen aan het curriculum

Bespreek nu samen met het samenwerkingsverband óf met collega's het thema aan de hand van de kennisbundel. Centrale vragen hierbij zijn:

- Wat zijn op dit moment belangrijke aandachtspunten in de beroepspraktijk?
- Welke van die onderwerpen worden al goed behandeld?
- Waaraan moet meer aandacht worden besteed?
- Hoe gaan we dit aanpakken?

Stap 5: Bepaal wanneer en hoe je het wilt aanbieden

Je weet nu aan welk aspect van het thema je extra aandacht wilt besteden. Je kunt daardoor doelgericht de benodigde kennis en leermiddelen opzoeken in de kennisbundel. Vervolgens bepaal je aan de hand van de beschikbare tijd hoe je het onderwerp gaat aanbieden en wanneer.

Stap 6: Download de onderdelen die je wilt gebruiken

De kennis en het aanvullende lesmateriaal kun je eenvoudig downloaden en direct inzetten.

Behoeftte aan ondersteuning?

Heb je behoefte aan ondersteuning bij het werken met de kennisbundels? Neem dan contact op met Annemieke Koning van Vilans: a.koning@vilans.nl.

3.3 Stappenplan voor bij- en nascholing en deskundigheidsbevordering

De informatie, instrumenten en methodieken die per thema verzameld zijn in kennisbundels kunnen ook ingezet worden voor deskundigheidsbevordering van zittend personeel.

Ze bieden handvatten voor zorgprofessionals om samen over onderwerpen in gesprek te gaan.

Bijvoorbeeld: hoe zit dat bij ons met de medicatieveiligheid? Wat gaat goed? Wat zijn aandachtspunten? Hoe kunnen we de medicatieveiligheid optimaliseren?

Verder kunnen de kennisbundels gebruikt worden in bij- en nascholingstrajecten. De kennis, methodieken en instrumenten over verschillende zorgonderwerpen kunnen gebruikt worden om de trajecten aan te scherpen en van actuele en betrouwbare informatie en opdrachten te voorzien.

Stappenplan inzet kennisbundels in bij- en nascholingstrajecten

Stap 1: Bepaal welk thema extra aandacht nodig heeft

Ga na welk thema, gezien de laatste ontwikkelingen in de beroepspraktijk, extra aandacht nodig heeft. Het is belangrijk om dit samen met collega's op de werkvloer te bepalen.

Stap 2: Ga na hoe het thema op dit moment wordt behandeld

Wellicht wordt er al aandacht besteed aan het thema. Ga na hoe het thema is opgenomen in het bij- en/of nascholingsprogramma.

Stap 3: Lees de kennisbundel

Lees vervolgens de kennisbundel. Houd hierbij de volgende vraag in gedachte: komen alle belangrijke onderdelen die in de kennisbundel staan voldoende aan de orde?

Stap 4: Bepaal wat je wilt toevoegen aan het curriculum

Bepaal vervolgens wat je wilt toevoegen aan het opleidingsprogramma. Centrale vragen hierbij zijn:

- Wat zijn op dit moment belangrijke aandachtspunten vanuit de praktijk?
- Welke onderdelen van het thema krijgen voldoende aandacht?
- Aan welke onderdelen van het thema moet meer aandacht worden besteed?

Stap 5: Bepaal wanneer en hoe je het wilt aanbieden.

Zoek doelgericht de benodigde kennis en leermiddelen op in de kennisbundel. Bepaal vervolgens hoe je het onderwerp gaat aanbieden en wanneer, aan de hand van de beschikbare tijd en het beschikbare lesmateriaal.

Stap 6: Download de onderdelen die je wilt gebruiken

De onderdelen van de kennisbundel zijn eenvoudig te downloaden en direct inzetbaar. Ze zijn te vinden op eerdergenoemde websites

Veel succes!